

OECD ÜLKELERİNDE YOLSUZLUĞUN BELİRLEYİCİLERİ: 2001-2013 DÖNEMİ PANEL VERİ ANALİZİ

DETERMINANTS OF CORRUPTION IN THE OECD COUNTRIES:
2001-2013 PERIOD PANEL DATA ANALYSIS

Savaş DURMUŞ*

Dilek ŞAHİN**

öz

Yolsuzluk gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde önemli sorunlardan biridir. Tanım olarak, yolsuzluk herhangi bir görevin özel çıkar amacıyla kötüye kullanılmasıdır. Bu çalışmanın amacı, 2001-2013 dönemi verilerini kullanarak OECD ülkelerinde yolsuzluğun belirleyicilerini analiz etmektir. Yöntem olarak panel veri analizi kullanılmıştır. Çalışmada bağımlı değişken olarak yolsuzluk algılama endeksi, bağımsız değişken olarak da parasal özgürlük, ticari özgürlük, basın özgürlüğü, demokrasi (politik haklar), kentsel nüfus artışı ve kişi başına düşen gelir artışı değişkenleri kullanılmıştır. Sonuç olarak, kişi başına düşen gelir artışının ve parasal ve ticari özgürlüklerin yolsuzlukları azalttığı görülmüştür. Ayrıca basın özgürlüğünde ortaya çıkan azalmanın yolsuzlukları artırdığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yolsuzluk, OECD Ülkeleri, Panel Veri Analizi.

JEL Sınıflandırması Kodları: A1, E00, E02

ABSTRACT

Corruption is one of the major problems in developed and developing countries. By definition, corruption is the abuse of any duty for private gain. The aim of this study is to analyze the determinants of corruption in OECD countries using data from the period 2001-2013. Panel data analysis was used as a method. It was used as a dependent variable corruption perceptions index; as an independent variables monetary freedom, trade freedom, press freedom, democracy (political rights), urban population growth and per capita income growth in this study. As a result, it was seen that per capita income growth and monetary and trade freedom to reduce corruption. Also, the reduction in press freedom has increased corruption.

Keywords: Corruption, OECD countries, panel data analysis.

JEL Classification Codes: A1, E00, E02

* Dr.Öğr. Üyesi, Kafkas Üni., sdurmus_75@hotmail.com, ORC-ID: 0000-0003-4156-4526

** Dr. Öğr., Üyesi, Cumhuriyet Üni, dileksahin@cumhuriyet.edu.tr, ORC-ID: 0000-0002-4830-8156

Durmuş, S., Şahin, D. (Mart 2019). Oecd Ülkelerinde Yolsuzluğun Belirleyicileri: 2001-2013 Dönemi Panel Veri Analizi, *Vergi Raporu*, 234, (142-151).

M.G.T.: 05.02.2019 / M.K.T.: 15.02.2019

GİRİŞ

Yolsuzluğun tarihsel geçmişine baktığımızda antik çağlara kadar uzandığı görülmektedir. Yolsuzluk olgusu, sosyal ve ekonomik açıdan toplumun tüm fertlerini etkilediğinden davranış bilimcilerden akademisyenlere, bireylerden politikacılara kadar her dönem toplumun tüm kesiminde gündemde yerini korumuştur.

Literatürde en çok yer alan yolsuzluk tariflerine baktığımızda Dünya Bankası yolsuzluğu kamu görevinin kişisel kazanç için kötüye kullanılması olarak tanımlarken, Shleifer ve Vishny yolsuzluğu, “*devlet görevlilerince devlet malının kişisel kazanç için satılması*”¹ olarak tanımlamaktadır. Yolsuzluk olgusuna benzer bir tarifte Shabbir ve Anwar tarafından yapılmıştır. Yazarlar Determinants of Corruption in Developing Countries isimli çalışmalarında açık bir şekilde yolsuzluğu “*kamusal gücün kişisel çıkarlar için kötüye kullanılması*” olarak tanımlamışlardır.²

Yolsuzluk kavramı özel çıkar kapsamında; para ve mal elde etmenin yanı sıra güç ve statü kazanma hatta geleceğe dönük kazanç ve üstünlük elde etme beklentisini barındırmaktadır. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere, yolsuzlukta kamu ve kişisel taraflar arasında bir çıkar ilişkisi ortaya çıkmakta ve usulsüz olarak kişisel çıkar elde edilmektedir. Tanımlar yolsuzluğun kamu sektörü yönünü vurgulasa da, özel sektörde yolsuzluğun olmayacağı anlamına gelmez.

Farklı coğrafya ve farklı ülkelerde farklı boyutlarda gerçekleşmesine rağmen yolsuzluğun

uygulama şekillerinin benzerlik gösterdiği görülmektedir.³ Yolsuzluğun uygulama şekillerinden en yaygını rüşvet olmakla birlikte; yolsuzluk adam kayırmacılık, hizmet kayırmacılık, rant kollama, lobicilik şeklinde de ortaya çıkmaktadır.⁴ Pek çok ülkede yolsuzluğu besleyen ekonomik, sosyal ve siyasal faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler arasında; devletin ekonomideki rolü, gelir dağılımındaki bozukluklar, fakirlik, fiyat kısıtlamaları, ticari kısıtlamalar, çoklu kur mekanizmaları, teşvik ve denetim sistemi sıralanabilir.⁵

Bu çalışmanın temel amacı OECD ülkelerinde yolsuzluğun belirleyicilerini analiz etmektir. Bu bağlamda çalışmada 2001-2013 dönemleri arası alınarak panel veri analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada bağımlı değişken olarak yolsuzluk algılama endeksi; bağımsız değişken olarak da ticari özgürlük endeksi, parasal özgürlük endeksi, basın özgürlüğü endeksi, demokrasi (politik haklar), kentsel nüfus artışı ve kişi başına düşen gelir artışı değişkenleri kullanılmıştır. Çalışma şu şekilde organize edilmiştir: Giriş bölümünü takip eden birinci ve ikinci bölümde, konu ile ilgili yolsuzluğun belirleyicileri ve literatür taramasına yer verilmiştir. Veri setinin tanıtıldığı üçüncü bölümün ardından çalışmanın yöntem ve analiz sonuçlarının sunulduğu dördüncü bölüme yer verilmiştir. Son olarak sonuç kısmı ele alınmıştır.

1- YOLSUZLUĞUN BELİRLEYİCİLERİ

Karmaşık bir kavram olan yolsuzluğu tek bir nedene bağlayarak açıklamak mümkün değildir.

¹ Andrei Shleifer ve Robert W. Vishny. “Corruption”. The Quarterly Journal of Economics. 2007. s. 519-617.

² Ghulam Shabbir ve Mumtaz Anwar. “Determinants of Corruption in Developing Countries”. The Pakistan Development Review. 2007. s. 751-764., Vito Tanzi. “Corruption Around the World: Causes, Consequences, Scope, and Cures”. IMF Working Paper. 1998. s. 559-594.

³ Gül Kayalidere ve Pelin Master Özcan. “Bütçe Saydamlığı ve Ekonomik Özgürlüğün Yolsuzluk Üzerindeki Etkisi”. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 2014. s.219-234.

⁴ Harun Yakışık ve Ahmet Çetin. “Yolsuzlukların Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: Yatay Kesit Veri Analizi”. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 2014. s. 205-224.

⁵ Özer Özçelik ve diğerleri. “Üçüncü Dünya Ülkelerinin Yolsuzluk Düzeylerini Açıklamakta CPIA Endeksi Değişkenlerinin Kullanılması”. Maliye Dergisi. 2010. s.432-443.

Demokratik olmayan ülkelerde özellikle devlet tekelci bir güce sahip olduğundan yoksulluk ve yolsuzluk oranı oldukça yüksektir. Demokrasinin yerleşmiş olduğu toplumlarda yargı ve adalet sisteminin etkinliği söz konusu olduğundan yolsuzluğun ortaya çıkarılması ve denetimi, geri kalmış ve gelişmekte olan toplumlara göre daha işlevsel olabilmektedir. İktisatçıların çoğu ekonomik sisteme hükümet müdahalesini yolsuzluğun ana nedeni olarak görmektedir. Bu açıklamalar doğrultusunda yolsuzluğun belirleyicileri arasında birinci sırada anti demokratik yapılar gelmektedir. Bir toplumda demokrasi anlayışı tam anlamıyla yerleşmiş, ülke hukuk devleti olma özelliklerini taşıyor ise bu ülkede yolsuzluk oranı kesinlikle düşüktür sonucu çıkartılabilir.⁶

Devletin ekonomideki rolünün arttığı, hükümet düzenlemelerinin fazla olduğu, işçi ücretlerinin düşük olduğu ekonomilerde yolsuzluğun daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Özellikle ekonomik faaliyetlerdeki rüşvet olgusu, kamu politikalarının gerçekleşmesini engellemekte, karar alma mekanizmasında bulunanların yerinde karar alma ve kararları uygulama disiplinini bozmaktadır.

Yoksulluğu belirleyen temel koşullar içerisinde ekonomik, politik, siyasi, bürokratik ve ülke coğrafyasına özgü kültürel ve dinsel faktörleri aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür.⁷

Ekonomik ve Ekonomik Kurama İlişkin Faktörler; milli gelir düzeyi, yüksek vergi oranları, firma davranışları; maliyetleri ve düzenlemeleri azaltmaya yönelik, ekonomik büyüme ve kalkınma, uluslararası dış ticaret oranı, ekono-

mik özgürlük, ekonomik rekabet düzeyi, vergi sistemi ve oranı, kayıt dışı ekonominin büyüklüğü, enflasyon oranı, devletin ekonomideki rolü ve payı, gelir eşitsizliği,

- **Politik Faktörler;** ülkede demokrasi anlayışı, eksik ve kötü yönetim, federalleşme, seçim sistemi, insan hakları, politik özgürlük ve politik haklar,
- **Bürokrasi ve Yargıya İlişkin Faktörler;** yargı sistemi ve bağımsızlığı, hukuk kuralları, bürokrasinin kalitesi, kamu memurlarının ücret düzeyleri,
- **Coğrafyaya Özgü-Kültürel ve Dinsel Faktörler;** ülke nüfusunun yapısı, tüketici davranışları, etno-dinsel parçalanma, coğrafi konum, kolonyal geçmişe sahiplik olarak, sıralanabilir.

Yolsuzluğun ortaya çıkmasında en önemli nedenlerden biri kaynakların kullanılmasında teknelci yetkiye sahip olan yetkililerin, görevleriyle ilgili konularda tek başına karar alma yetkisini kötüye kullanması, hesap verme mecburiyeti bulunmayan görevlilerin de bu süreçte kendi menfaatlerini ön plana çıkarmalarıdır.⁸ Bu bağlamda yolsuzluğun ortaya çıkabilmesi için üç unsurun bir arada bulunması gerekmektedir. Bunlardan birincisi, kişinin makam/mevki gücü keyfi kullanma yetkisine sahip olmasıdır. İkincisi, bulunan ortamda bu keyfi güç ile bağlantılı olan bir ekonomik rantın bulunmasıdır. Ayrıca bu rantlar teşhis edilebilir güç grupları tarafından ele geçirilmiş olmalıdır. Son olarak ise, ülkedeki yasal düzenlemelerin, görevini kötüye kullananların davranışını cezalandırma olasılığının oldukça düşük seviyede olması gerekir.⁹

⁶ Coşkun Can Aktan. "Yolsuzluklar ile Ekonomide Serbestleşme ve Demokratikleşme Arasındaki İlişki". Başak Dergisi. 1997. s.14-17.

⁷ Harry Seldadyo ve Jakob De Haan. "The Determinants of Corruption, A Literature Survey and New Evidence". 2006 EPCS Conference. 2006. s.1-60.

⁸ Ahmet Şahbaz ve diğerleri. "Yolsuzluk ve Kamu Borcu İlişkisi: AB Ülkeleri Üzerine Ampirik Bir İnceleme". Akdeniz Üniversitesi. İİBF Dergisi. Antalya. s.206-220.

⁹ Arvind K. Jain. "Corruption: A Review, Journal of Economic Survey", 2007. 15(1). s. 72-121.

Yolsuzluğun ekonomiler üzerinde farklı etkilerinin olduğu görülmektedir. Genel itibariyle, yolsuzluğun nispi fiyatları bozduğu, tasarrufları ve yatırımları azalttığı, ekonomik büyümeye ve gelişmeyi engellediği ve üretken faaliyetleri azaltarak rant arama faaliyetlerini artırdığı görülmektedir.¹⁰ Yolsuzluğun bir başka olumsuz etkisi kaynak dağılımının etkinliğinin bozulmasında görülmektedir. Yolsuzluğun artmasıyla birlikte bir yandan kaynaklar verimli alanlara tahsis edilmezken; diğer yandan kamuda kaynak israfı bütçe açıklarını artırmakta, bu da enflasyondan yüksek faizlere kadar pek çok ekonomik sorunu beraberinde getirmektedir.¹¹

2- LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde yolsuzlukla ilgili yapılan çalışmalardan bazılarını aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür. Akçay (2000), gelişmiş ve gelişmekte olan 78 ülke için 1998-2000 dönemleri arasında yolsuzluk, ekonomik özgürlükler ve siyasal özgürlükler (demokrasi) arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Yapılan analizde, ekonomik ve siyasal özgürlük düzeyi azaldıkça yolsuzluk düzeyinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.¹²

Shen ve Williamson (2005), 91 ülke için yatay kesit veri analizi yöntemi kullanarak demokrasi ve yolsuzluk arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Sonuç olarak, demokrasinin yolsuzluğun kontrol altına alınmasında pozitif bir etkisi olduğu görülmüştür.¹³

Rock (2007) tarafından yapılan çalışmada 104 gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede 1996-2003 dönemleri arasında demokrasi ve yolsuzluk arasındaki ilişki panel veri analiz tekniği kullanılarak incelenmiştir. Analiz sonucunda, demokrasi ve yolsuzluk arasında karşılıklı ve sağlam bir ilişki bulunduğu özellikle de iki değişken arasında tersine U hipotezinin geçerli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca demokrasinin ilk aşamalarında yolsuzluk artış gösterirken ilerleyen aşamalarında düşmeye başladığı görülmüştür.¹⁴

Sha ve Su (2012), 1995-2008 dönemleri arasında 100 ülke için demokrasinin ve ekonomik özgürlüklerin yolsuzluk üzerindeki etkisini araştırmıştır. Sonuç olarak demokrasinin yolsuzluğun azaltılmasında etkili olduğu ve özellikle de ekonomik özgürlüklerin yolsuzluğun kontrol edilmesinde ve azaltılmasında kilit bir rol üstlendiği görülmüştür.¹⁵

Şahbaz vd., (2013), 2011 yılı için yolsuzluğun kamu borcu üzerindeki etkisini 27 AB ülkesi için analiz etmiştir. Yatay-kesit analiz yönteminin kullanıldığı çalışmada yolsuzluk düzeyinde ortaya çıkan bir azalmanın kamu borçlarını azalttığı görülmüştür.¹⁶

Ghalwash (2014) yaptığı çalışmasında 1990-2002 dönemlerinde Mısır'da yolsuzluğun ekonomik büyümeye üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkisini araştırmıştır. Çalışmanın sonucunda yolsuzluğun kamu harcamalarında verimsizliği artırdığını ve yatırımları azalttığı bu nedenle de eko-

¹⁰ Tarek Ghalwash. "Corruption and Economic Growth: Evidence from Egypt". *Modern Economy*. 2014. S. 1001-1009.

¹¹ Güzin Bayar. "Türkiye'de Yolsuzluğun Nedenleri Ekonometrik Bir İnceleme". *Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni*, 3. 2007. s. 1-22.

¹² Selçuk Akçay. "Yolsuzluk, Ekonomik Özgürlükler ve Demokrasi, Muğla Üniversitesi SBE Dergisi". 2000. 1(1), s. 1-15.

¹³ Ce SHEN ve John B. WILLIAMSON. "Corruption, Democracy, Economic Freedom and State Strength A Cross-National Analysis". *International Journal of Comparative Sociology*. 2005. 46(4), s. 327-345.

¹⁴ Michael T. "RockCorruption and Democracy, DESA Working Paper". 2007. 55. s.1-18.

¹⁵ Shrabani Saha ve Jen je Su. " Investigating the Interaction Effect of Democracy and Economic Freedom on Corruption: A Cross-Country Quantile Regression Analysis". *Economic Analysis & Policy*. 2012. 42(3), s. 389-396.

¹⁶ Ahmet Şahbaz ve diğerleri. "Yolsuzluk ve Kamu Borcu İlişkisi: AB Ülkeleri Üzerine Ampirik Bir İnceleme". *Akdeniz Üniversitesi, İİBF Dergisi*. 2013. 26, s. 206-220.

nomik büyüme üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.¹⁷

Kayalidere ve Özcan (2014), 38 ülke için 2006-2012 dönemleri arasında yolsuzluk, bütçe saydamlığı ve ekonomik özgürlükler arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Çalışmada sonuç olarak, yolsuzluk ile bütçe saydamlığı ve ekonomik özgürlükler arasında negatif ve güçlü bir ilişki saptanmıştır. Daha sonra değişkenlerin ilişkisi yatay kesit regresyon analizi ile incelenmiştir. Ekonomik özgürlükler ve saydamlık düzeyi yükseldikçe yolsuzluk düzeyinde azalma olduğu görülmüştür.¹⁸

Yakışık ve Çetin (2014), tarafından yapılan çalışmada ise, 2012 yılı için ele alınan 142 ülkede yolsuzluğun belirleyicileri analiz edilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre, ekonomik özgürlük, demokrasi ve kişi başına gelir istatistiksel olarak anlamlı çıkmış ve bu değişkenlerdeki artışın yolsuzlukları pozitif yönde etkilediği diğer bir ifadeyle yolsuzluklarda iyileşmeyi artırdığı görülmüştür. Kamu harcama oranı ise istatistiksel olarak anlamlı çıkmasına rağmen bu değişkenlerdeki artışın yolsuzlukları negatif (olumsuz) yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.¹⁹

Zaouali (2014) tarafından yapılmış ve 2000-2011 dönemleri arasında 40'dan fazla ülkede demokrasi, rüşvet ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki dinamik panel veri yaklaşımı ile analiz edilmiştir. Sonuç olarak demokratik ülkelerde rüşvetin ekonomik büyüme üzerinde önemli bir

etkisinin olmadığı; demokratik olmayan ülkelerde ise rüşvetin ekonomik büyümeyi olumsuz etkilediği ve geciktirdiği görülmüştür.²⁰

Topal ve Ünver (2016), Kırılğan sekizli ülkeyi (Arjantin, Brezilya, Endonezya, Güney Afrika, Hindistan, Rusya, Şili, Türkiye) ele alarak bu ülkelerde yolsuzluğun belirleyicilerini analiz etmişlerdir. 2002-2014 döneminin ele alındığı çalışmada panel eş bütünleşme analizi kullanılmıştır. Analiz sonucunda vergi yükü ve enflasyon oranlarının yolsuzluk üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif etkisinin olduğu görülmüştür. Buna karşın ekonomik büyüme oranı, insani gelişmişlik düzeyi ve ekonomik özgürlüklerin ise yolsuzluk üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.²¹

Ghaniy ve Hastiadi (2016) yaptıkları çalışmalarında, 92 ülkede 2014 yılı için yolsuzluğun ekonomik, sosyal ve politik belirleyicileri analiz edilmiştir. Yatay kesit veri analiz yönteminin kullanıldığı çalışmada sonuç olarak, gelişme düzeyi, demokrasi seviyesi, ekonomik özgürlük, eğitim seviyesi, politik istikrar ve dinin yolsuzluk üzerinde önemli etkisinin olduğu görülmüştür.²²

3- VERİ SETİ ve YÖNTEM

Bu çalışmada 30 OECD ülkesinde yolsuzluğun sosyal, ekonomik ve politik belirleyicileri analiz edilmiştir. Çalışmada 2001-2013 dönemleri arası analiz edilmiş ve yöntem olarak panel

¹⁷ Tarek Ghalwash. "Corruption and Economic Growth: Evidence from Egypt". Modern Economy. 2014. 5. S.1001-1009.

¹⁸ Gül Kayalidere ve Pelin Mastar Özcan. "Bütçe Saydamlığı ve Ekonomik Özgürlüğün Yolsuzluk Üzerindeki Etkisi, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 2014. 28(2). s. 219-234.

¹⁹ Harun Yakışık ve Ahmet K. Çetin. "Yolsuzlukların Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: Yatay Kesit Veri Analizi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 2014. 28(3), s. 205-224.

²⁰ Amira Zaouali. "Corruption's and Democracy's Effects on Economic Growth, International Journal of Business, Economics and Management". 2014. 1(8), s. 186-200.

²¹ Mehmet Hanifi Topal ve Mustafa Ünver. "Yolsuzluğun Belirleyicileri: Kırılğan Ekonomiler İçin Panel Eş-bütünleşme Analizi". Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi. 2016. 2(2), s. 58-68.

²² Nafi Ghaniy ve Fithra Faisal Hastiadi. "Political, Social and Economic Determinats of Corruption, Working Paper in Economics and Business". 2016. 4. s. 1-10.

veri analizi kullanılmıştır. Çünkü panel veri analizi; zaman serisi ve kesit veriye nispeten birime ait heterojenitenin kontrolüne izin vermesi, daha fazla bilgi verici olması, değişkenler arasında daha az çoklu doğrusal bağlantıya yol açması bakımından ve kesit veride ve zaman serisi verisinde saptanamayan etkileri belirlemede daha sağlıklı sonuç vermektedir.-

Çalışmada sosyal belirleyiciler olarak; kentsel nüfus artışı, ekonomik belirleyiciler olarak; ticari özgürlük, parasal özgürlük, kişi başına düşen milli gelir artışı ve son olarak politik belirleyiciler olarak basın özgürlüğü ve demokrasi (politik haklar) değişkenleri kullanılmıştır.

Bağımlı değişken olarak Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün Yolsuzluk Algı Endeksi kullanılmıştır. Bu endeks ülkeleri, kamu memurları ve politikacılar arasında var olduğu sezilen yolsuzluk derecesi bakımından sıralamaktadır. Endeks 0 ile 10 arasında değerler almaktadır. 0 yolsuzluk algı düzeyi çok yüksek, 10 ise yolsuzluk algı düzeyinin çok düşük olduğunu göstermektedir. Yani, endekste düşük değerler yüksek yolsuzluk algısını yüksek değerler ise düşük yolsuzluk algısını temsil etmektedir. Bağımsız değişken olarak kullanılan ticari özgürlük ve parasal özgürlükler değişkenlerine ise "Heritage Vakfı'ndan" ulaşılmıştır.

$$CPI_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 TF_{it} + \alpha_2 MF_{it} + \alpha_3 PF_{it} + \alpha_4 DF_{it} + \alpha_5 UP_{it} + \alpha_6 PGDP_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

Bu eşitlikte CPI yolsuzluk algılama endeksini, TF ticari özgürlük endeksini, MF parasal özgürlük endeksini, PF basın özgürlüğü endeksini, DF demokrasi (politik haklar) değişkenini, UP kent-

Ekonomik özgürlüklere ilişkin değerler 0 ile 100 arasında değerler almaktadırlar. Yüksek değerler yüksek ekonomik özgürlükleri ifade etmektedir. Demokrasiyi temsilen "Freedom House" tarafından yayımlanan sivil özgürlükleri ve politik hakları temsil eden endekslerden politik haklar endeksi kullanılmıştır. Söz konusu endeks, 1972 yılından itibaren yıllık olarak yayınlanmakta olup 1 ile 7 arasında değerler almaktadır. Bunlardan 1 en yüksek demokrasini düzeyini, 7 ise en düşük demokrasi düzeyini göstermektedir.

Yine, Freedom House'den elde edilen basın özgürlüğü endeksi, 0-100 arasında bir değer almaktadır. Endekste yer alan değerlere göre basın özgürlüğü şu şekilde ifade edilmektedir: 0-30 yüksek; 31-60 kısmen özgür; 61-100 özgür değil. Kısaca ifade etmek gerekirse endeks değerinin yükselmesi basın özgürlüğünün azaldığını göstermektedir. Çalışmada kullanılan bir başka değişkende gelir değişkenidir. Genellikle artan gelir düzeyinin yolsuzluğu azalttığı ileri sürülmektedir. Başka bir değişken olan kentsel nüfus artışıyla birlikte artan kentleşme eğilimi beraberinde ekonomik hayatın karmaşasını artırmaktadır. Bu ise yolsuzluk eğilimini etkileyebilir.

Çalışmada kullanılan model (1) nolu eşitlikte gösterilmiştir.

sel nüfus artışı, PGDP kişi başına düşen gelir artışı göstermektedir. Çalışmada kullanılan veriler ve verilerin alındığı kaynaklara Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1: Çalışmada Kullanılan Veriler ve Kaynakları

Değişken	Tanımı	Kaynak
CPI	Yolsuzluk Algılama Endeksi	Transparency International
TF	Ticari Özgürlük Endeksi	Heritage Foundation
MF	Parasal Özgürlük Endeksi	
PF	Basın Özgürlüğü Endeksi	Freedom House
DF	Demokrasi	
UP	Kentsel Nüfus Artışı %	World Bank
PGDP	Kişi başına düşen GSYH artışı %	

4- BULGULAR ve DEĞERLENDİRMELER

Panel veri modellerinde, klasik modelin geçerliliği diğer bir ifadeyle birim ve/veya zaman etkilerinin olup olmadığının tespitinde kullanılan testlerden biri “Olabilirlik Oranı Testi” (LR)’dir. Bu teste H_0 hipotezi “klasik model doğrudur” şeklinde kurulmaktadır. H_0 hipotezi reddedilirse, birim, zaman veya hem birim hem de zaman etkilerinin olduğuna diğer bir ifadeyle klasik modelin uygun olmadığına karar verilmektedir. Tablo 2’de görüldüğü üzere, LR testi sonucunda sadece birim etkinin olduğu görülmektedir. Bu nedenle model tek yönlüdür.

Tablo 2: LR Testi

	LR Testi	
	Birim Etki	Zaman Etki
X²	651.53	0.00
Prob.	0.000	1.000

Yapılan LR testi sonucunda birim ve/veya zaman etkilerinin olduğu anlaşıldıktan sonra, bu etkilerin sabit mi yoksa tesadüfi mi olduğuna karar verilmesi gerekir. Bu bağlamda karar aşamasında Hausman testi tahminciler arasında seçim yapmak amacıyla kullanılmaktadır. Sabit ve tesadüfi etkiler modelleri arasındaki en önemli farklardan biri, birim etkilerin bağımsız değişkenlerle korelasyonlu olup olmadığı hususudur. Eğer aralarında korelasyon söz konusu değilse, tesadüfi etkiler modeli daha etkin ve geçerlidir.

Hausman testinde; H_0 = Açıklayıcı değişkenler ve birim etki arasında korelasyon yoktur şeklindedir. Bu nedenle tesadüfi etkiler tahmincisi daha etkin olduğundan kullanımı uygun olacaktır. H_A =Açıklayıcı değişkenler ile birim etki arasında korelasyon vardır şeklindedir. Bu nedenle sabit etkiler modeli tutarlı olduğundan tercih edilmelidir.

Tablo 3’te görüldüğü üzere, sabit etkiler tahmincisinin tutarlı ve etkin olduğu, ancak tesadüfi etkiler tahmincisinin tutarsız olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir anlatımla, Hausman testi birim etkinin sabit olduğunu göstermektedir. Yapılan bu analiz tek yönlü sabit etki modelidir.

Tablo 3: Hausman Testi

Hausman Testi	
X²	89.14
Prob.	0.000

Sabit etkiler modelinde, kalıntılardaki birimlere göre heteroskedasitenin varlığının Değiştilmiş Wald testi sınıandığı tablo 4’de $j^2_i = j^2$ şeklinde kurulan H_0 hipotezi reddedilmekte, varyansın birimlere göre değiştiği anlaşılmakta ($j^2_i \neq j^2$) ve dolayısıyla birimlere göre heteroskedasite olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 4’te modelde otokorelasyonun olup olmadığı sınıanmıştır. Otokorelasyonun olup olmadığının tespitinde Bhargava, Franzini ve Narendranathan tarafından önerilen Durbin Watson testi ve Baltagi-Wu tarafından önerilen yerel en iyi de-

ğişmez testi kullanılmıştır. Testlerin her ikisinde de otokorelasyon katsayısının sıfıra eşit olduğu ($p=0$) H_0 hipotezi test edilmektedir. Literatürde test istatistiklerinin 2'den küçükse otokorelasyonun önemli olduğu yorumu yapılmaktadır. Tablo da görüldüğü üzere, her iki test içinde değerler 2'den küçüktür dolayısıyla sabit etkiler modeli

için otokorelasyon sorunun önemli olduğu şeklinde yorum yapılmaktadır. Sabit etkiler modelinde birimler arası korelasyonun varlığını sınamak için Pesaran'ın testi kullanılmaktadır. Tablo 4'te görüldüğü üzere, H_0 hipotezi kabul edilmekte ve dolayısıyla birimler arası korelasyonun olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4: Varsayımların Testi

	Modified Wald Testi	Modified Bhargava et al. Durbin-Watson Test	Baltagi-Wu LBI Testi	Pesaran Testi
X^2	1286.70	0.60535929	0.87598884	Birimler arası korelasyon
				(0.274)
Prob.	0.000			0.7838

Yapılan analizler sonucunda çalışmada; heterokedasite'nin ve otokorelasyonun olduğu buna rağmen birimler arası korelasyonun olmadığı görülmüştür. Mevcut olan heterokedasite ve otokorelasyon sorunun giderilmesinde ise, Arellano, Froot ve Rogers tahmincisi kullanılmıştır. Sabit etkiler modeli, Arellano (1987), Froot (1989) ve Rogers (1993) tahmincisi kullanılarak heteroskedasite ve otokorelasyon sorunlarından arındırılmıştır. Bu doğrultuda elde edilen sonuçlar tablo 5'de gösterilmiştir. Bulguların yer aldığı Tablo 5 incelendiğinde, bağımlı değişken yolsuzluk endeksi ile ticari özgürlük, parasal özgürlük, kişi başına düşen gelir artışı ve demokrasi göstergelerinin pozitif işarete sahip oldukları görülmektedir. Buna karşılık basın özgürlüğü ve kent sel nüfus artışının negatif işarete sahip olduğu görülmektedir.

Katsayılar yorumlandığında, ticari özgürlükte ortaya çıkan %1 birimlik artış yolsuzluk endeksi üzerinde yaklaşık olarak % 0.008 artışa (yolsuzluğun azalmasına) yol açmaktadır. Benzer şekilde parasal özgürlüklerde ortaya çıkan %1 birimlik artış ise yolsuzluk endeksi üzerinde % 0.03 artışa (yolsuzluğun azalmasına) yol açmaktadır. İki özgürlük düzeyi genel itibarıyla değerlendirildiğinde; ekonomik özgürlükler artıçça yolsuzluk düzeyinin düştüğü görülmektedir. Basın özgür-

lüğünde ortaya çıkan % 1 birimlik artış (basın özgürlüğünün azalması) yolsuzluk endeksini % 0.08 düzeyindeki azalmaya (yolsuzluğun artması) yol açmıştır. Kişi başına düşen gelirdeki artışta %1 birimlik artış yolsuzluk endeksini %0.001 düzeyinde azaltmaktadır. Başka bir ifadeyle artan gelir düzeyi yolsuzluğun azalmasına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca ülkelerin ekonomik refah düzeyleri yükseldikçe yolsuzluk düzeyleri de düşmektedir. Kentsel nüfusta ortaya çıkan %1 birimlik artış yolsuzluk endeksini %0.07 düzeyinde (yolsuzluğun artması) azaltmaktadır. Çünkü kentleşmeyle birlikte bir yandan ekonomik yapı daha karmaşık hale gelirken öte yandan rekabet artmaktadır. Bu da yolsuzluğa olan eğilimi artırabilir. Son olarak demokratik özgürlük ya da demokratik gelişmeyi temsilen kullanılan politik hakların varlığı (parti kurabilme, örgütlenebilme, oy kullanabilme, muhalefet partilerin bulunması gibi) teorik açıdan beklenen negatif (-) işarete sahip olmadığı görülmektedir. Bu durumun esas nedeni, OECD ülkelerinde yüksek düzeyde politik hakkın varlığının çıkar gruplarının (işçi örgütleri, politik partiler, mesleki örgütleri gibi) oluşumuna yol açması gösterilebilir. Söz konusu gruplar, toplumsal menfaat yerine, grup menfaatinin sağlanması peşinde oldukları için yolsuzluğu teşvik etmektedirler.

Tablo : Analiz Sonuçları

Değişkenler	Katsayılar	Robust Standart Hata	t-istatistiği (olasılık)
TF	0.0080517	0.0117945	0.500
MF	0.0359122	0.0066291	0.000*
PF	-0.0085951	0.0136426	0.534
PGDP	0.0010804	0.0117342	0.927
UP	-0.0795115	0.0645595	0.228
DF	0.0936221	0.1564751	0.554
Sabit	3.620076	1.413561	0.016*

Not: *, %5 seviyesinde anlamlılık düzeyini göstermektedir.

SONUÇ

OECD ülkelerinde yolsuzluğun sosyal, ekonomik ve politik belirleyicilerinin analiz edildiği bu çalışmada 2001-2013 dönemi arası ele alınarak panel veri analiz yöntemi kullanılmıştır. Bağımlı değişken olarak yolsuzluk algılama endeksi; bağımsız değişken olarak da, ticari özgürlük, parasal özgürlük, basın özgürlüğü, kişi başına gelir artışı, kentsel nüfus artışı ve demokrasi değişkenleri kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre; ticari özgürlük ve parasal özgürlükler ile yolsuzluk endeksi arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Diğer bir anlatımla ekonomik özgürlüklerde ortaya çıkan artış yolsuzlukları azaltmaktadır. Bunun dışında çalışmada kullanılan basın özgürlük endeksinde ortaya çıkan artış (basın özgürlüğünün azalması) yolsuzluk endeksini (yolsuzluğu artırma) düşürmektedir. Benzer şekilde kentsel nüfus artışı yolsuzlukların artmasına neden olmaktadır. Kişi başına düşen gelirden artış yolsuzlukları azaltmaktadır. Demokrasi (politik haklar) iyileşmenin yolsuzlukları artırdığı görülmektedir. Bunun esas nedeni, OECD ülkelerinde artan politik haklar sonucunda çıkar gruplarının grup menfaatini toplumsal menfaatlere göre ön plana çıkarmalarından kaynaklanmaktadır.

KAYNAKÇA

• Selçuk AKÇAY. Yolsuzluk, Ekonomik Öz-

gürlükler ve Demokrasi. Muğla Üniversitesi SBE Dergisi. Muğla 2000. s.1-15.

- Coşkun Can AKTAN. (1997). Yolsuzluklar ile Ekonomide Serbestleşme ve Demokratikleşme Arasındaki İlişki. Başak Dergisi. Ankara. s.14-17.
- BAYAR, G. (2007). Türkiye’de Yolsuzluğun Nedenleri Ekonometrik Bir İnceleme, Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni, 3, s. 1-22.
- Tarek GHALWASH. Corruption and Economic Growth: Evidence from Egypt. Modern Economy. Egypt 2014. s.1001-1009.
- GHANIY, N., HASTIADI, F. (2016). Political, Social and Economic Determinants of Corruption, Working Paper in Economics and Business, 4, s. 1-10.
- JAIN, A. (2007). Corruption: A Review, Journal of Economic Survey, 15(1), s. 72-121.
- KAYALIDERE, G., ÖZCAN, P. (2014), “Bütçe Saydamlığı ve Ekonomik Özgürlüğün Yolsuzluk Üzerindeki Etkisi, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 28(2), s. 219-234.
- ÖZÇELİK, Ö., ODABAŞI, Y., ÖNDER, H.,(2010). Üçüncü Dünya Ülkelerinin Yolsuzluk Düzeylerini Açıklamakta CPIA Endeksi Değişkenlerinin Kullanılması, Maliye Dergisi, 159, s. 432-443.
- ROCK, M.(2007), Corruption and Democracy, DESA Working Paper, 55, s. 1-18.

- SELDADYO, H. ve DE HAAN, J. (2006), The Determinants of Corruption, A Literature Survey and New Evidence, 2006 EPCS Conference, Turku, Finland, 20-23 April, s. 1-60.
- SHA, S., SU, J., (2012), Investigating the Interaction Effect of Democracy and Economic Freedom on Corruption: A Cross-Country Quantile Regression Analysis, *Economic Analysis & Policy*, 42(3), s. 389-396.
- SHABBIR, G., ANWAR, M. (2007). Determinants of Corruption in Developing Countries, *The Pakistan Development Review*, 46(4), s. 751-764.
- SHLEİFER, A., VİSHNY, R.W. (1993), "Corruption", *The Quarterly Journal of Economics*, 108(3), s. 519-617.
- SHEN, C., WILLIAMSON, J. (2005), Corruption, Democracy, Economic Freedom and State Strength A Cross-National Analysis, *International Journal of Comparative Sociology*, 46(4), s. 327-345.
- ŞAHBAZ, A., KOÇ, A., ATA, Y. (2013). Yolsuzluk ve Kamu Borcu İlişkisi: AB Ülkeleri Üzerine Ampirik Bir İnceleme, *Akdeniz Üniversitesi, İİBF Dergisi*, 26, s. 206-220.
- TANZİ, V. (1998), Corruption Around the World: Causes, Consequences, Scope, and Cures, *IMF Working Paper*, 98/63.
- TOPAL, M., ÜNVER, M. (2016). Yolsuzluğun Belirleyicileri: Kırılgan Ekonomiler İçin Panel Eş-bütünleşme Analizi, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), s. 58-68.
- YAKIŞIK, H., ÇETİN, A., (2014). Yolsuzlukların Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: Yatay Kesit Veri Analizi, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(3), s. 205-224.
- ZAOUALİ, A. (2014). Corruption's and Democracy's Effects on Economic Growth, *International Journal of Business, Economics and Management*, 1(8), s. 186-200.